

ОЦІНКА СФОРМОВАНOSTI КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ НА ФОРМУВАЛЬНОМУ ЕТАПІ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Сучасний етап історичного розвитку України характеризується істотними змінами в житті її народу, оновленням усіх сфер діяльності її громадян і зокрема суттєвими змінами на ринку праці. В сучасному динамічному світі нові сфери діяльності виникають дуже часто, а технічний прогрес практично повністю змінює уявлення про умови праці в старих галузях. Як наслідок, навіть протягом життя одного покоління можуть відбуватися серйозні структурні перебудови економіки. Тому необхідно бути готовим до того, що здобутої освіти буде недостатньо й упродовж життя необхідно буде постійно підвищувати рівень освіти, або зовсім змінювати сферу діяльності. В умовах відродження суверенної держави дедалі актуальнішою стає потреба реалізації концептуальних засад фахової підготовки майбутніх спеціалістів галузі економіки та фінансів. Зважаючи на це, звернення до проблеми професійної мобільності майбутніх економістів є достатньо актуальним.

Аналіз наукових досліджень з проблеми мобільності взагалі та професійної мобільності зокрема, які походилися в рамках соціології (П.Сорокін, Ю. Биченко, Л.Лесохіна, В.Нефьодова та ін.), психології (Л.Шевченко, Ф.Гайсін, Ф.Фаїзов, Н.Мурадян та ін.) та економіки (М.Долишній, С.Злупко, Л.Абдулліна, К. Сабір'я-нова та ін.), дозволив нам визначити професійну мобільність майбутніх економістів як інтегровану якість особистості, що виявляється в: здатності успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати види діяльності у сфері економіки та фінансів із залученням правової сфери; умінні ефективно використовувати систему узагальнених професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у згаданих сферах та порівняно легко переходити від одного виду діяльності до іншого, згідно з аналізом економічної і соціальної ситуації в державі; володінні високим рівнем узагальнених професійних знань, досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння; готовності до оперативного відбору й реаліза-

ції оптимальних способів виконання завдань у галузі економіки та фінансів, спираючись на передові світові тенденції; орієнтації в кон'юнктурі ринку праці; виокремити три компоненти зазначеної якості: соціологічний, економічний та психологічний [2].

Аналіз досліджень з проблеми професійної мобільності засвідчив відсутність наробок щодо методів оцінювання сформованості компонентів зазначеної мобільності майбутніх економістів.

Метою статті є наведення методики оцінювання сформованості компонентів професійної мобільності майбутніх економістів. Також ми представимо результати сформованості компонентів професійної мобільності майбутніх економістів, які ми отримали на формувальному етапі експерименту, що проводиться зі студентами III курсу Одеської філії Українського державного університету економіки та фінансів.

За наявності оцінок за критеріями професійної мобільності O_1 (рівень професійних знань і якостей), O_2 (рівень „надпрофесійних” знань і якостей), O_3 (прагнення до професійного та кар'єрного зростання) та O_4 (рівень сформованості позитивної „Я-концепції”), та виходячи зі структури професійної мобільності майбутніх економістів, можна кількісно оцінити сформованість соціологічного, економічного і психологічного компонентів зазначеної якості [1].

Наведемо якість, що входять до кожного з компонентів професійної мобільності майбутніх економістів та покажемо критерії, що їх визначають (див. табл. 1).

Соціологічний компонент професійної мобільності містить 8 якостей, з яких 3 відносяться до критерію „рівень професійних знань і якостей”, 2 – до критерію „рівень „надпрофесійних” знань і якостей”, 2 – до критерію „прагнення до професійного та кар'єрного зростання” та 1 – до критерію „сформованість позитивної „Я-концепції””, тоді C – відносна оцінка сформованості соціологічного компонента дорівнює:

$$C = \frac{0,32 * 3 * O_1 + 0,35 * 2 * O_2 + 0,19 * 2 * O_3 + 0,14 * 1 * O_4}{8}$$

Аналогічно обчислюються оцінки сформованості економічного (E – відносна оцінка сформованості економічного компонента) та сформованості психоло-

$$E = \frac{0,32 * 4 * O_1 + 0,35 * 3 * O_2 + 0,19 * 3 * O_3 + 0,14 * 0 * O_4}{10}$$

$$П = \frac{0,32 * 1 * O_1 + 0,35 * 4 * O_2 + 0,19 * 1 * O_3 + 0,14 * 2 * O_4}{8}$$

За максимальних оцінок критеріїв ($O_1 = O_2 = O_3 = O_4 = 5$) отримуємо максимальні відносні оцінки компонентів: $C_{\max} = 1,36$; $E_{\max} = 1,45$; $П_{\max} = 1,37$. Сума максимальних відносних оцінок $C_{\max} + E_{\max} + П_{\max} = 4,18$, що відповідає $ПМ_{\max} = 5$ ($ПМ$ – сукупна оцінка сформованості професійної мобільності майбутніх економістів). Таким чином, оцінки сформованості компо-

нентів соціологічного (O_C), економічного (O_E) та психологічного (O_P) обчислюються за формулами:

$$O_C = \frac{5 * C}{C_{\max}}; O_E = \frac{5 * E}{E_{\max}}; O_P = \frac{5 * П}{П_{\max}}. (*)$$

Легко довести, що $(O_C + O_E + O_P)/3 \approx ПМ$.

Таблиця 1

Кри- терії	Соціологічний	Економічний	Психологічний
Компо- ненти			

Рівень професійних знань і якостей	- орієнтованість на оволодіння багатофункціональними вміннями; - готовність до гнучкої переорієнтації в межах професії та поза нею; - здатність орієнтуватися в інформаційному просторі.	- уміння розв'язувати професійні завдання діагностувального характеру; - наявність усталеної професійно-економічної спрямованості інтересів та потреб, усвідомлення значущості обраного фаху; - уміння будувати професійну діяльність на підставі рефлексивного аналізу; - конкурентоспроможність; - усвідомлення соціальної відповідальності за якість і результат своєї професійної діяльності.	- правова, інформаційна культура. ра.
Рівень „надпрофесійних” знань і якостей	- володіння лексичним та граматичним мінімумом однієї з іноземних мов; - володіння комунікативною культурою.	- володіння методами управління та організації роботи колективу; - наявність сформованих пізнавальних, конструктивних, комунікативних та організаторських здібностей і вмінь, реалізація їх у професійній діяльності; - культура мислення.	- володіння комунікативною компетентністю та культурою; - наявність науково-гуманістичного світогляду; - усвідомлення цінності життя в цілому та життя кожної особистості зокрема; - здатність до усвідомленого аналізу своєї діяльності.
Прагнення до професійного та кар'єрного зростання	- здатність реалізувати себе в різних галузях соціального життя та являти собою соціально-компетентну особистість; - вміння правильно оцінити події внутрішнього та міжнародного життя.	- потреба постійного професійного самовдосконалення; - уміння будувати особливий сценарій професійної діяльності; - наявність сформованої потреби в досягненні успіху.	- орієнтація на самовдосконалення і самореалізацію інтелектуального, морального та творчого потенціалу.
Рівень сформованості позитивної „Я-концепції”	- впевненість у своїх можливостях.		- наявність національної та громадянської самосвідомості, культури міжособистісних відносин, поваги до свободи особистості, високої моральності та духовності; - наявність позитивної „Я-концепції”.

Таблиця 2
Оцінка сформованості соціологічного компоненту професійної мобільності ЕГ та КГ (у %)

Оцінки компонента	Кількість студентів	
	ЕГ	КГ
4,5 – 5	7,5	–
4 – 4,49	90,6	15,1
3 – 3,99	1,9	84,9
< 3	–	–

Як свідчать дані таблиці 2, в оцінку від 4,5 до 5 балів отримали 7,5% студентів ЕГ та жоден студент КГ, оцінку від 4 до 4,59 – 90,6% діагностованих ЕГ та 15,1% КГ, оцінку від 3 до 3,99 дістали 1,9% майбутніх економістів ЕГ та 84,9% КГ та оцінку менше 3 бали не діагностовано в обох групах.

Таблиця 3
Оцінка сформованості психологічного компонента професійної мобільності ЕГ та КГ (у %)

Оцінки компонента	Кількість студентів	
	ЕГ	КГ
4,5 – 5	1,9	–
4 – 4,49	92,5	9,4
3 – 3,99	5,6	90,6
< 3	–	–

Як свідчать дані таблиці 3, в оцінку від 4,5 до 5 балів отримали 1,9% студентів ЕГ та жоден студент КГ, оцінку від 4 до 4,59 – 92,5% діагностованих ЕГ та

ЛІТЕРАТУРА

1. *Іванченко Є.А.* Професійна мобільність майбутніх фахівців / Навчально-методичний посібник. – Одеса: СМІЛ, 2004. – 120 с.

9,4% КГ, оцінку від 3 до 3,99 дістали 5,6% майбутніх економістів ЕГ та 90,6% КГ та оцінку менше 3 бали не діагностовано в обох групах.

Як свідчать дані таблиці 4, в оцінку від 4,5 до 5 балів отримали 3,8% студентів ЕГ та жоден студент КГ, оцінку від 4 до 4,59 – 94,5% діагностованих ЕГ та 15,1% КГ, оцінку від 3 до 3,99 дістали 1,9% майбутніх економістів ЕГ та 84,9% КГ та оцінку менше 3 бали не діагностовано в обох групах.

Таблиця 4
Оцінка сформованості економічного компонента професійної мобільності ЕГ та КГ (у %)

Оцінки компонента	Кількість студентів	
	ЕГ	КГ
4,5 – 5	3,8	–
4 – 4,49	94,5	15,1
3 – 3,99	1,9	84,9
< 3	–	–

Отже, методика діагностування сформованості професійної мобільності майбутніх економістів дозволяє не тільки виявити рівні сформованості зазначеної якості майбутніх фахівців галузі економіки та фінансів, але й оцінювати сформованість її окремих компонентів, що важливо для подальших досліджень.

Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо у вивченні динаміки сформованості компонентів професійної мобільності випускників після початку професійної діяльності.

2. *Іванченко Є.А.* Сутність та структура поняття „професійна мобільність майбутніх економістів” // Наука і освіта, №8-9. – Одеса, 2004. – С.180-184.

Подано до редакції 27.05.05

РЕЗЮМЕ

В статті предложена методика діагностики сформованості компонентів професійної мобільності майбутніх економістів, показані результати сформованості компонентів даного

якості на формуючому етапі експерименту, проведеного со студентами Одеського філіалу Українського державного університету економіки і фінансів.

SUMMARY

The article presents the technique of diagnosing the level of formation of the components of future economists' professional mobility, demonstrates the results of formation

of the components at the forming stage of experiment conducted with students of Odessa branch of Ukrainian state university of economy and finance.

Науковий керівник Курлянд Зінаїда Наумівна
